

Prof. univ. dr. Marieta Safta
Facultatea de Drept,
Universitatea „Titu Maiorescu” din București

Drept constituțional și instituții politice

Vol. II. Instituții politice

Ediția a 6-a, revizuită

Editura
Hamangiu
2025

CUPRINS

TITLUL I. INSTITUȚIILE POLITICE	1
TITLUL II. PUTEREA ORGANIZATĂ STATAL	3
Capitolul I. Teorie generală	3
<i>Secțiunea 1. Caracterizarea puterii organizate statale</i>	3
<i>Secțiunea a 2-a. Trăsăturile puterii organizate statale</i>	4
§1. Puterea de stat, formă a puterii	4
§2. Caracterul organizat	4
§3. Unicitatea	5
§4. Caracterul de constrângere	5
§5. Suveranitatea	6
Capitolul al II-lea. Separația puterilor în stat	9
TITLUL III. TEORIA STATULUI	16
Capitolul I. Definiția și elementele statului	16
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de stat</i>	16
<i>Secțiunea a 2-a. Elementele statului</i>	17
<i>Secțiunea a 3-a. Autoritățile (instituțiile) statului</i>	19
Capitolul al II-lea. Forma statului	21
<i>Secțiunea 1. Noțiune</i>	21
<i>Secțiunea a 2-a. Forma de guvernământ</i>	21
§1. Definiție	21
§2. Clasificare	21
<i>Secțiunea a 3-a. Regimul politic</i>	23
<i>Secțiunea a 4-a. Structura de stat</i>	24
§1. Noțiuni	24
§2. Formele structurii de stat	24
Capitolul al III-lea. Caracterele statului român	26
TITLUL IV. PARTIDELE POLITICE	30
Capitolul I. Apariția partidelor politice	30

Capitolul al II-lea. Conceptul de „partid politic”.	
Funcțiile partidelor politice	33
<i>Secțiunea 1. Trăsături definitorii</i>	33
<i>Secțiunea a 2-a. Definiții ale partidelor politice</i>	35
<i>Secțiunea a 3-a. Funcții ale partidelor politice</i>	35
Capitolul al III-lea. Clasificări ale partidelor politice	37
Capitolul al IV-lea. Sisteme de partide. Clasificări	40
Capitolul al V-lea. Partidele politice în România	42
<i>Secțiunea 1. Reglementare</i>	42
§1. Norme constituționale de referință	42
§2. Norme infraconstituționale de referință	44
<i>Secțiunea a 2-a. Organizarea partidelor politice</i>	44
<i>Secțiunea a 3-a. Înregistrarea partidelor politice</i>	45
<i>Secțiunea a 4-a. Funcționarea partidelor politice</i>	46
<i>Secțiunea a 5-a. Finanțarea partidelor politice</i>	52
<i>Secțiunea a 6-a. Încetarea activității partidelor politice</i>	56
§1. Modalitățile de încetare a activității partidelor politice	56
§2. Constatarea neconstituționalității partidelor politice	56
§3. Dizolvarea pe cale judecătorească a unui partid politic	59
§4. Limite ale libertății de asociere în partide politice	60
TITLUL V. SISTEMUL ELECTORAL	67
Capitolul I. Considerații generale	67
Capitolul al II-lea. Drepturile electorale ale cetățenilor români	71
<i>Secțiunea 1. Dreptul de vot</i>	71
<i>Secțiunea a 2-a. Dreptul de a fi ales</i>	72
<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European</i>	73
Capitolul al III-lea. Scrutinul	75
<i>Secțiunea 1. Concept</i>	75
<i>Secțiunea a 2-a. Sistemul majoritar</i>	75
§1. Caracterizare	75
§2. Scrutinul majoritar uninominal	75
§3. Scrutinul majoritar de listă (plurinominal)	77
<i>Secțiunea a 3-a. Sistemele electorale cu reprezentare proporțională</i>	78

<i>Secțiunea a 4-a. Sisteme mixte</i>	79
§1. Caracterizare	79
§2. Clasificare	79
Capitolul al IV-lea. Organizarea și desfășurarea alegerilor în România	80
<i>Secțiunea 1. Alegerile pentru Parlament</i>	80
§1. Scrutinul	80
§2. Aducerea la cunoștință a datei alegerilor. Campania electorală	80
§3. Circumscripțiile electorale	81
§4. Birourile electorale. Oficiile electorale	81
§5. Secțiile de votare	86
§6. Registrul electoral	87
§7. Listele electorale	90
§8. Candidaturile	91
§9. Desfășurarea votării	93
§10. Stabilirea rezultatelor votării	95
§11. Constatarea rezultatelor alegerilor	97
11.1. Stabilirea pragului electoral	97
11.2. Repartizarea mandatelor de deputat, respectiv de senator	98
§12. Publicarea rezultatelor alegerilor	102
§13. Votul prin corespondență	102
<i>Secțiunea a 2-a. Alegerile pentru Parlamentul European</i>	106
§1. Listele electorale. Competențe ale Autorității Electorale Permanente	106
§2. Candidaturile	107
§3. Desfășurarea votării	109
§4. Stabilirea rezultatelor votării	110
§5. Atribuirea mandatelor	111
TITLUL VI. REFERENDUMUL	113
Capitolul I. Noțiuni	113
Capitolul al II-lea. Tipuri de referendum	114
Capitolul al III-lea. Funcțiile referendumului	115
Capitolul al IV-lea. Regimul juridic al referendumului în România	116
<i>Secțiunea 1. Sediul materiei și tipuri de referendum</i>	116

<i>Secțiunea a 2-a. Reguli generale privind referendumul național</i>	117
§1. Tipuri de referendum	117
§2. Participarea la referendum	117
§3. Valabilitatea referendumului	117
<i>Secțiunea a 3-a. Organizarea și desfășurarea referendumului</i>	121
§1. Stabilirea obiectului și a datei referendumului	121
§2. Organizarea referendumului	124
§3. Campania pentru referendum	125
§4. Desfășurarea referendumului	125
§5. Stabilirea rezultatelor referendumului	126
<i>Secțiunea a 4-a. Rolul Curții Constituționale în cadrul procedurii referendumului</i>	128
Capitolul al V-lea. Efectele referendumului	144
TITLUL VII. PARLAMENTUL	147
Capitolul I. Caracterizarea și funcțiile Parlamentului	147
<i>Secțiunea 1. Caracterizarea Parlamentului. Istoric</i>	147
<i>Secțiunea a 2-a. Funcțiile Parlamentului</i>	149
§1. Funcția de reprezentare	149
§2. Funcția legislativă	150
§3. Funcția de stabilire a direcțiilor principale ale activității social-economice, culturale, statale și juridice	153
§4. Funcția de alegere, formare, avizare a formării, numire sau revocare a unor autorități statale	153
§5. Funcția de control	154
5.1. Controlul parlamentar realizat prin mesaje, rapoarte și programe	154
5.2. Controlul realizat prin întrebări și interpelări	158
5.3. Controlul realizat prin comisiile parlamentare	159
5.4. Controlul realizat prin rezolvarea petițiilor cetățenilor	160
5.5. Controlul realizat prin Avocatul Poporului	161
5.6. Controlul parlamentar asupra procesului decizional la nivelul Uniunii Europene	163
§6. Funcția de conducere în politica externă	165
§7. Funcția de organizare internă	171

Capitolul al II-lea. Structura Parlamentului și organizarea lui internă	172
<i>Secțiunea 1. Structura Parlamentului</i>	172
<i>Secțiunea a 2-a. Autonomia regulamentară și bugetară a Parlamentului</i>	176
<i>Secțiunea a 3-a. Organizarea internă a Parlamentului</i>	181
§1. Grupurile politice parlamentare	181
§2. Birourile	184
§3. Comisiile parlamentare	188
3.1. Rolul și natura actelor comisiilor parlamentare	188
3.2. Comisiile permanente	191
3.3. Comisiile speciale	192
3.4. Comisiile de anchetă	194
3.5. Comisiile de mediere	198
Capitolul al III-lea. Funcționarea Parlamentului	200
<i>Secțiunea 1. Mandatul sau legislatura</i>	200
<i>Secțiunea a 2-a. Sesiunea</i>	201
<i>Secțiunea a 3-a. Ședința</i>	202
Capitolul al IV-lea. Actele Parlamentului	203
<i>Secțiunea 1. Categoriile de acte</i>	203
<i>Secțiunea a 2-a. Legea, ca act juridic al Parlamentului</i>	203
§1. Conceptul de lege. Clasificări	203
§2. Procedura adoptării legilor	205
2.1. Inițiativa legislativă	205
2.1.1. Titulari	205
2.1.2. Inițiativa legislativă a cetățenilor	205
2.2. Pregătirea legii. Expunerea de motive, nota de fundamentare, studiul de impact	209
2.3. Soluțiile legislative propuse și redactarea legii	211
2.4. Avizarea proiectelor de legi și a propunerilor legislative	213
2.5. Dezbaterea și adoptarea proiectului de lege	215
2.5.1. Sesizarea Camerelor Parlamentului	215
2.5.2. Dezbaterea și avizarea de către comisiile permanente competente	219
2.5.3. Procedura amendamentelor. Dezbaterile în plen	219
2.5.4. Votarea proiectului de lege	222

2.6. Posibilitatea de sesizare a Curții Constituționale pentru exercitarea controlului de constituționalitate al legii înainte de promulgare. Efectul deciziilor Curții Constituționale de constatare a neconstituționalității legii în control <i>a priori</i>	223
2.7. Promulgarea. Reexaminarea legii la cererea Președintelui României	225
2.8. Publicarea legii	226
2.9. Procedura de urgență	226
2.10. Angajarea răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege	228
<i>Secțiunea a 3-a. Hotărârea, act juridic al Parlamentului</i>	229
<i>Secțiunea a 4-a. Moțiunile</i>	233
§1. Moțiunile simple	233
§2. Moțiunea de cenzură	234
2.1. Caracterizare și reglementare	234
2.2. Etape procedurale	235
<i>Secțiunea a 5-a. Actele structurilor interne ale Parlamentului</i>	238
Capitolul al V-lea. Deputații și senatorii	239
<i>Secțiunea 1. Statutul deputaților și senatorilor</i>	239
<i>Secțiunea a 2-a. Dobândirea/pierderea calității de deputat/senator</i>	241
<i>Secțiunea a 3-a. Drepturile și obligațiile deputaților și senatorilor</i>	242
<i>Secțiunea a 4-a. Imunitatea parlamentară</i>	243
<i>Secțiunea a 5-a. Incompatibilități</i>	246
<i>Secțiunea a 6-a. Principii de conduită parlamentară. Răspundere și sancțiuni</i>	250
Capitolul al VI-lea. Consiliul Legislativ	255
TITLUL VIII. PUTEREA EXECUTIVĂ	260
Capitolul I. Aspecte generale	260
Capitolul al II-lea. Președintele României	261
<i>Secțiunea 1. Rol și atribuții</i>	261
§1. Dispoziții constituționale de referință	261
§2. Atribuții privind legiferarea	263
§3. Atribuții privind organizarea și funcționarea puterilor publice	264

§4. Atribuții privind alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități publice	266
4.1. Numirea Guvernului	266
4.2. Numirea unor membri ai Guvernului	273
4.3. Revocarea din funcția de membru al Guvernului	275
4.4. Numirea miniștrilor interimari	276
§5. Atribuții în domeniul apărării țării și asigurării ordinii publice	278
§6. Atribuții în domeniul politicii externe	279
§7. Atribuții ce decurg din obligațiile României de stat membru al Uniunii Europene	279
§8. Alte atribuții	281
Secțiunea a 2-a. Alegerea Președintelui României	282
§1. Considerații generale. Cadru normativ	282
§2. Desfășurarea alegerilor	282
2.1. Listele electorale	282
2.2. Secțiile de votare. Birourile electorale	283
2.3. Candidaturile	283
2.4. Desfășurarea votării	285
2.5. Stabilirea rezultatului alegerilor	287
§3. Rolul Curții Constituționale în procesul electoral pentru alegerea Președintelui României	290
3.1. Cadru legal	290
3.2. Soluționarea contestațiilor privind înregistrarea sau respingerea înregistrării candidaturilor ori a semnelor electorale	292
3.3. Soluționarea contestațiilor privind împiedicarea unui partid sau a unei formațiuni politice ori a unui candidat de a-și desfășura campania electorală	295
3.4. Soluționarea cererilor de anulare a alegerilor	295
3.5. Confirmarea și validarea rezultatului alegerilor	298
Secțiunea a 3-a. Răspunderea Președintelui României	298
§1. Imunitatea Președintelui României	298
§2. Răspunderea politică a Președintelui României	303
§3. Răspunderea penală a Președintelui României	304
Secțiunea a 4-a. Actele Președintelui României	305
§1. Decretul	305
1.1. Caracterizare generală	305
1.2. Clasificări	306
§2. Mesaje, declarații, apeluri	311

Capitolul al III-lea. Guvernul	314
<i>Secțiunea 1. Rolul, funcțiile și atribuțiile Guvernului</i>	314
<i>Secțiunea a 2-a. Structura și conducerea Guvernului</i>	315
<i>Secțiunea a 3-a. Funcționarea Guvernului</i>	316
<i>Secțiunea a 4-a. Actele Guvernului</i>	318
§1. Categorii de acte	318
§2. Delegarea legislativă	318
2.1. Norme constituționale de referință	318
2.2. Statuări în jurisprudența Curții Constituționale cu privire la regimul ordonanțelor de urgență ale Guvernului	320
§3. Regimul juridic al hotărârilor Guvernului	326
3.1. Adoptarea hotărârilor Guvernului	326
3.1.1. <i>Elaborarea și consultarea</i>	327
3.1.2. <i>Avizarea și adoptarea</i>	327
3.1.3. <i>Reuniunea de lucru pregătitoare ședinței Guvernului</i>	329
3.1.4. <i>Analiza, supunerea spre adoptare în cadrul ședinței Guvernului, precum și procedura ulterioară adoptării</i>	330
3.2. Hotărârile Guvernului, acte de organizare a executării legilor	332
TITLUL IX. AUTORITATEA JUDECĂTOREASCĂ	338
Capitolul I. Delimitări conceptuale	338
Capitolul al II-lea. Instanțele judecătorești	339
<i>Secțiunea 1. Categorii de instanțe judecătorești</i>	339
§1. Înalta Curte de Casație și Justiție	339
§2. Curțile de apel	340
§3. Tribunalele și tribunalele specializate	340
§4. Judecătoriile	341
§5. Instanțele militare	341
§6. Instanțele extraordinare și instanțele specializate	341
<i>Secțiunea a 2-a. Specificul activității jurisdicționale și principiile fundamentale potrivit cărora se realizează justiția</i>	344
§1. Independența judecătorului și supunerea lui numai legii	345
§2. Principiul legalității	348
§3. Accesul liber la justiție	349
§4. Justiția se realizează în mod egal pentru toți	349

§5. Dreptul la apărare	350
§6. Prezumția de nevinovăție	350
§7. Publicitatea ședințelor de judecată	350
§8. Folosirea limbii oficiale și a limbii materne în justiție	351
Capitolul al III-lea. Ministerul Public	352
<i>Secțiunea 1. Rolul și atribuțiile Ministerului Public</i>	352
<i>Secțiunea a 2-a. Organizarea Ministerului Public</i>	359
§1. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție	359
§2. Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism	359
§3. Direcția Națională Anticorupție	360
§4. Parchetele de pe lângă curțile de apel, tribunale, tribunale pentru minori și familie și judecătorii	360
§5. Parchetele militare	361
Capitolul al IV-lea. Consiliul Superior al Magistraturii	362
<i>Secțiunea 1. Rolul și componența Consiliului Superior al Magistraturii</i>	362
<i>Secțiunea a 2-a. Funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii</i>	363
<i>Secțiunea a 3-a. Atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii</i>	364
§1. Apărarea independenței, imparțialității și reputației profesionale a judecătorilor și procurorilor	364
§2. Atribuțiile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii	365
§3. Atribuțiile secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii	367
§4. Atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii în domeniul răspunderii disciplinare a magistraților	369
4.1. Condițiile răspunderii disciplinare a magistraților	369
4.2. Aspecte procedurale	371
TITLUL X. CURTEA CONSTITUȚIONALĂ	375
Capitolul I. Reglementarea Curții Constituționale	375
Capitolul al II-lea. Structura Curții Constituționale	376
Capitolul al III-lea. Atribuțiile Curții Constituționale	377
<i>Secțiunea 1. Clasificare</i>	377

<i>Secțiunea a 2-a. Scurtă caracterizare</i>	377
§1. Controlul constituționalității legilor înainte de promulgare [art. 146 lit. a) teza I din Constituție]	377
§2. Verificarea constituționalității inițiativelor de revizuire a Constituției [art. 146 lit. a) teza a II-a din Constituție] și a legii de revizuire adoptate de Parlament (art. 23 din Legea nr. 47/1992)	378
§3. Controlul constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale [art. 146 lit. b) din Constituție]	379
§4. Controlul constituționalității regulamentelor Parlamentului [art. 146 lit. c) din Constituție]	380
§5. Controlul constituționalității hotărârilor plenului Camerei Deputaților, hotărârilor plenului Senatului și hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului [art. 146 lit. l) din Constituție și art. 27-28 din Legea nr. 47/1992]	380
§6. Soluționarea excepției de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial [art. 146 lit. d) teza I din Constituție]	382
§7. Soluționarea excepției de neconstituționalitate ridicate de Avocatul Poporului [art. 146 lit. d) teza a II-a din Constituție]	383
§8. Soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice [art. 146 lit. e) din Constituție]	384
§9. Vegherea respectării procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmarea rezultatelor sufragiului [art. 146 lit. f) din Constituție]	385
§10. Constatarea existenței împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României [art. 146 lit. g) din Constituție]	385
§11. Emiterea avizului consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României [art. 146 lit. h) din Constituție]	386
§12. Vegherea respectării procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmarea rezultatelor acestuia [art. 146 lit. i) din Constituție]	387
§13. Verificarea îndeplinirii condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni [art. 146 lit. j) din Constituție]	387

§14. Soluționarea contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic [art. 146 lit. k) din Constituție]	387
Capitolul al IV-lea. Reguli procedurale specifice activității Curții Constituționale	388
Capitolul al V-lea. Actele Curții Constituționale și efectele acestora	390
Secțiunea 1. Tipuri de acte	390
Secțiunea a 2-a. Obligațiunea <i>erga omnes</i> a deciziilor și hotărârilor Curții Constituționale	391
Secțiunea a 3-a. Obligațiunea pentru viitor a deciziilor și hotărârilor Curții Constituționale	393
§1. Aplicarea principiului neretroactivității în cazul controlului de constituționalitate având ca obiect legile înainte de promulgare	393
§2. Aplicarea principiului neretroactivității în cazul controlului de constituționalitate al legilor și ordonanțelor în vigoare	394
BIBLIOGRAFIE	401